

Gábor kezdte, aki a Képzőművészeti Főiskolára jár, már ritkán jár haza, de akkor jó hazamenni, mert jobb a légkör, már lehet hívni vendégeket. Dávid és Gabi többet segít otthon M-nek – Gábor jövőbeli víziója szerint festőművész lesz.

P nehezen értette meg a 3 év múltai idő jelenidejűségét, folyton tudatosítani kellett. Viccesen politikai síkra terelte, hogy a rendszer miatt éhezünk. Még mindig a Családsegítőbe járunk, mondja. Épített egy bunkert a pincében, mert jöhet egy természeti katasztrófa.

Dávid azt mondta, neki van egy rockzenekara, ahol ő a dobos.

Gabi nemrég múlt 18, teljes gözzel az érettségire készül, sokáig bent van a suliban. Az otthoni eseményekből nem sokat érkezel.

M örül annak, hogy Gábornak komoly barátnője van. Kicsit aggódik, jó pályát választott-e, de büszke is rá. Gabi túl van egy frenetikus születési bulin, mondja M.

Ennyire emlékszem nagyjából az elmondásukból.

Ezután következett az én összefoglalóm, aminek fő gondolata az volt, amiről Flaskay Évával beszélgettünk, azaz hangsúlyoztam, P mi mindent tett le az asztalra. De hozzá fordulva azt is hangsúlyoztam, hogy egy apa nem vonulhat ki a családból, mert szükség van rá. Az anya érzelmi egyensúlyozó szerepét emeltem még ki, illetve, hogy minden, ami a családban történik, közös felelősség. Nagy csönd volt, úgy éreztem, megfogta őket ez a kis szöveg, főleg a gyerekeket. Az nyilvánvaló, hogy M nem ezt akarta hallani. Még azt is mondtam, hogy magamban a problémát átfogalmaztam a kiinduló kérdésemből (P iszik) arra, hogy ki hogyan van jelen a szerepében, és ki mit tesz ezért.

Végül egy záró kört csináltunk még. Gabi és M képviselték markánsan azt, hogy nem tudják elképzelni ilyen módon az ott-

honi leülős beszélgetéseket. M megfogalmazása szerint nincs kommunikáció. Dávid és Gábor visszajelzése szerint megérintette őket a beszédem a végén. M csalódottságát jelezte vissza. P, némi segítséggel részemről, azt mondta, jó volt, hogy kívülről tükröt tartottak neki, aki valahol valamit elrontott, és most lehetősége van azt korrigálni (ezt a szép megfogalmazást azért én adtam a szájába). Nyitva hagytam annak a lehetőségét, hogy egy idő múlva újra ránézzünk a problémára, hogy dolgozzunk rajta tovább, de most annak adjunk időt, hogy hassanak a 3 alkalom történései.

P-nek kifelé menet adtam egy könyvet, Cseri Kálmán Tízparancsolat³ c. könyvét. Azt mondtam, ha elolvasta, majd valamikor ugorjon vele be. Azért választottam ezt gesztusként, hívószóként, mert többször is elhangzott, P azt tartja fontosnak, amit a Tízparancsolat leír. Ez a könyv viszont igen részletesen dolgozza fel az egyes parancsolatokat, több síkon, hogy mi minden tartozik bele, amire nem is gondolnánk.

■ A CSALÁDKONZULTÁCIÓ ÉRTÉKELÉSE

Mindenképpen pozitívnak értékelem az első családkonzultációs ülésorozatot, amelyet levezettem. Jó volt együtt dolgozni a családdal, szívesen vettem részt a folyamatban. Nagy eredmény már önmagában az, hogy felhívtuk a figyelmet egy problémára, és ezzel kapcsolatban mindenki egyenrangú félként lehetett jelen egy kulturált kommunikációs modell-helyzetben. Hogy ki mit profitál belőle, az később derül ki. Talán egy helyzet elfogadásához, vagy egy döntés kiérleléséhez is nagyobb lélek lehetett ez.

Simoncsits Gábor

3 megjelent a Harmat Kiadó gondozásában 2004-ben

Konszenzus Konferencia, 2007. I.¹

■ A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLTATOK ÉS A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁS EGYÜTTMŰKÖDÉSE A SZAKMAI JAVASLATOK KIDOLGOZÁSÁBAN II.

■ A GYERMEK ÉS SZÜLEI KAPCSOLATTARTÁSA

„A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a családjából kiemelt gyermek visszahelyezése érdekében a családgondozás biztosítása – az otthont nyújtó ellátást, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást végző intézménnyel együttműködve – a család gyermeknevelési körülményeinek megteremtéséhez, javításához, a szülő és a gyermek közötti kapcsolat helyreállításához, /Gyvt. 39.§ (5)/

„A gyermekvédelmi szakszolgáltatás – gyermekotthon e törvényben meghatározott feladatára tekintettel – az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek gyámja (hivatásos gyámja), gon-

dozója egyéni program szerinti, gondozási, nevelési tevékenységének segítése és szakmai ellenőrzése érdekében

a) elkészíti a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét (...)

d) szervezi az elhelyezési terv végrehajtását, és ennek érdekében – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – családgondozást végez a vér szerinti család gyermekneveléséhez szükséges körülmények megteremtéséhez, a szülő és a gyermek közötti kapcsolat helyreállításához,

e) családgondozást, utógondozást végez – a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve – a gyermek családjába való visszailleszkedéséhez, illetve önálló életvitelének elősegítéséhez, ha a gyermek gondozási helye nem gyermekotthon. /Gyvt. 63.§/

A gyermek és szülei kapcsolattartásának biztosításában, erősítésében az alapellátás és a szakellátás családgondozója együttműködik (telefonon, személyesen, levélben).

1 A 2007-es Konszenzus Konferencia Állásfoglalásait – terjedelmi okokból – tematikus részletekben közöljük.

„A gyermekjóléti szolgálat a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését segítő családgondozást a gyámhivatal által elfogadott egyéni elhelyezési terv alapján teljesíti.

(...) a gyermekjóléti szolgálat családgondozója elsősorban a szülőket támogatja a nevelésbe vétel megszüntetéséhez szükséges feltételek megvalósításában, a gyermekkel való kapcsolattartásban.” /15/1998.(IV.30.)23.§(1-2)

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a vér szerinti család gondozása során segítséget nyújt a szülőnek, gyermekével való kapcsolatának helyreállításában és kapcsolattartásukban. Segíti a szülőt továbbá abban, hogy élethelyzete alkalmassá váljon a gyermek visszafogadására (nevelési, gondozási, háztartás-szervezési ismeretek, lakáskörülmények rendezése, ellátásokhoz való hozzájutás segítése, stb.).

Amennyiben a szülő körülményeiben, életmódjában beállt változás indokoltá teszi, a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz a kapcsolattartás formájának és módjának megváltoztatására a gyámhivatal felé.

■ FELMERÜLŐ PROBLÉMÁK:

- A gyermek családból történő kiemelését követően a gyermekjóléti szolgálat sok esetben „elengedi a családot”, nem tervezett a gondozási munka a családdal a továbbiakban, az együttműködés esetlegessé válhat, majd megszűnhet, így a család kikerülhet a gyermekjóléti (és a szakellátás) látóköréből.

■ Megoldási javaslatok:

- Az intézmények közti jó munkakapcsolat kialakítása, a személyes ismertség megszervezése. Ennek formája lehet a közös értekezleteken, megbeszéléseken való részvétel.

- A felülvizsgálat előtti konzultáció.

- A családgondozók ismerjék egymás elérhetőségét, így a telephely címét, telefonszámát, egymás fogadóóráját.

- A gyermekjóléti szolgálat családgondozója és a szakellátás családgondozója együttműködési megállapodást köt, amely a család rendszerszemléletű megközelítésén alapul. A két családgondozó feladatait és kompetenciáját a szociális munka szakmai, etikai, jogi szabályai alapján határozza meg.

- A kapcsolattartást a szakellátás családgondozója figyelemmel kíséri, értékeli és a tapasztalatról tájékoztatja a gondozásért felelős személyt és a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját.

- Ha a szülők/gyermek és a gondozásért felelős személy a kapcsolattartást a szereplők sajátos helyzete miatt úgy értékeli, a kapcsolattartás semleges helyen történjen, ha szükséges, a családgondozó kezdeményezze a kapcsolattartás módosítását az illetékes gyámhivatalnál.

- Azon átmeneti nevelésben lévő gyermekek esetében, akiknek szülei más szociális (szakosított) ellátásban részesülnek (pl.: hajléktalanellátás, bentlakásos intézmény) a kapcsolattartásuk nehézkes. Ezekben az esetekben a szülő-gyermek kapcsolattartásának helye lehet a kapcsolattartási ügyelet, bár szerencsésebb volna, ha a gyermek gondozási helyén történne.

- Szükség szerint a szakellátás és az alapellátás családgondozója látogassa meg közösen a családot.

- A nevelőszülői gondozóhely esetében eleinte mindenképp több támogatást igényel a gyermek és a vér szerinti szülő közötti kapcsolattartás.

■ Megoldási javaslat:

- A nevelőszülői tanácsadóval való kapcsolattartásra és együttműködésre ugyanazon alapelvek vonatkoznak, mint a gyermekotthon családgondozója esetén.

■ A NEM VÉR SZERINTI HOZZÁTARTOZÓVAL TÖRTÉNŐ KAPCSOLATTARTÁS

A jelenleg hatályos jogi szabályozás – 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásokról 28. § (1) - a gyermekkel való kapcsolattartásra jogosultak körét az alábbiakban határozza meg:

- szülő
- nagyszülő
- gyermek nagykorú testvére
- gyermek szülőjének testvére
- gyermek szülőjének házastársa
- a törvény lehetőséget biztosít a patronálásra, amely akkor lehet fontos, ha nincs a gyermeknek hozzátartozója

■ A gyermek nevelésének felülvizsgálata

A gyermek átmeneti nevelésének felülvizsgálata előtt a gyámhivatal tájékoztatást kér a gyámtól, gyermekjóléti szolgálattól, gyermekvédelmi szakszolgálattól, a gyermekotthontól és szükség szerint a megyei (fővárosi), ill. országos gyermekvédelmi szakértői bizottságtól.

Ha indokolt, tárgyalást is tart, s nem csak a bekért vélemények alapján hozza meg döntését.

A tárgyalásra meghívhatja:

- a szülőt,
- ítélőképessége birtokában lévő gyermeket,
- a gyermek gyámját,
- gondozóját,
- nevelőszülőjét,
- a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgálat képviselőjét,
- a megyei (fővárosi) szakértői bizottság képviselőjét.

A gyámhivatal a javaslatok figyelembe vételével dönt a gyermek átmeneti nevelésének fenntartásáról vagy megszüntetéséről, fenntarthatja a korábbi egyéni elhelyezési tervet, vagy módosíthatja azt. Döntésében megváltoztathatja a gyermek gondozási helyét, ha a körülmények, amelyekre az elhelyezését alapozta, lényegesen megváltoztak, a kijelölt gondozási hely a gyermek érdekével ellentétes, vagy a gondozási hely telephelye, ill. nevelőszülő lakóhelye megváltozott.

■ Felmerült probléma:

- A gyámhivatal a legtöbb esetben a begyűjtött dokumentumok alapján hozza meg döntését a gyermek további sorsát illetően, gyakran formális a felülvizsgálat.

■ **Megoldási javaslat:**

• A gyermekjóléti szolgálat családgondozója, otthon nyújtó ellátás családgondozója, gyám, gyámi tanácsadó, stb. indokolt esetben kezdeményezze a gyámhivatalnál, hogy a felülvizsgálat tárgyalás keretében történjen. Fontos, hogy a kezdeményezés hangsúlyosan jelenjen meg a dokumentumokban.

■ **Felmerült probléma:**

• A bekért vélemények nem egyeznek, a családgondozók egymástól eltérő javaslatot tesznek.

■ **Megoldási javaslat:**

• A felülvizsgálati tárgyalás előtt legalább egy alkalommal a szakellátás és az alapellátás családgondozója közösen látogassa meg a családot. A tárgyaláson a közösen kialakított, egységes véleményüket tudják képviselni.

■ **UTÓGONDOZÁS**

A 1997. évi XXXI. tv. 92 §. (3) szerint: „A gyermek utógondozását a gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat (...) látja el.”

Az átmeneti vagy tartós nevelés megszüntetése esetén e feladatra a kiskorú gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki a gyámhivatal.

A fentieknek megfelelően az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetésével a gyámhivatal legalább 1 évi időtartamra utógondozást rendel el, amelynek során felkéri a gyermekjóléti szolgálatot a feladatok ellátására.

Az utógondozó a megbízatása megkezdésekor minden esetben helyzetértékelésre épülő utógondozási (gondozási-nevelési) tervet készít közösen a gyermekkel és a szülőkkel. A tervekészítésbe vonja be a gyermeket addig segítő szakellátás családgondozóját, így az átmeneti idő feladatait konkrétan meghatározhatják.

A személyes segítő kapcsolat keretében a gyermekjóléti szolgálat családgondozója:

- támogatja a gyermeket az őt veszélyeztető körülmények megelőzésében,
- segíti a szülőket a gyermek gondozásában,
- segíti a családot az ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz való hozzájutásban.

■ **A családgondozást végző feladatai a gyermekjóléti szolgáltatás során:**

- figyelemmel kíséri, illetve segíti a gyermek családjába, illetve lakókörnyezetébe való visszailleszkedését,
- segíti a gyermeket, hogy képességeinek, tehetségének megfelelő közoktatási intézményben tanulhasson,
- segíti a gyermek családját szociális gondjainak megoldásában,
- tanácsot ad és segítséget nyújt a családnak az esetleges konfliktushelyzetek feloldásában,
- szükség szerinti rendszerességgel – de legalább havonta egyszer – felkeresi a családot és tájékozik életük alakulásáról, ezen felül lehetőséget biztosít a gyermek és családja számára a rendszeres kapcsolattartásra,

• negyedévente, illetve a gyámhivatal felhívására szükség szerint, valamint a kirendelés megszűnésekor köteles írásban tájékoztatást adni a gyámhivatalnak az utógondozás eredményéről.

• Javaslatot tesz más gyermekvédelmi intézkedésre, ha a felmerülő problémák utógondozás keretében nem oldhatók meg.

A fiatal felnőtt utógondozói ellátását huszonegyedik évének betöltéséig kérheti.

A 1997. évi XXXI. tv. 92 §. (3) szerint:

„(...) a fiatal felnőtt utógondozását a gyermekotthon, a nevelőszülői hálózatot működtető vagy - az Szt. hatálya alá tartozó fogvatékosok és pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermek esetén - a területi gyermekvédelmi szakszolgálat látja el.”

Az utógondozás során a gyermekjóléti szolgáltatás és a családsegítő szolgáltatás igénybe vehető.

„Az utógondozás során a gyermekjóléti szolgálat családgondozója együttműködik a gyermekotthon, a nevelőszülői hálózatot működtető, illetve a szakszolgálat utógondozójával. (15/1998 (IV.30.) NM rendelet 24.§. (3))

■ **UTÓGONDOZÓI ELLÁTÁS**

Az 1997. évi XXXI. tv. 93. § (1) szerint:

„Utógondozói ellátás: **fiatal felnőtt kérelmére** – illetve a gyermek nagykorúságának elérése előtt a gyám (hivatásos gyám) javaslatának figyelembevételével – elrendeli az **utógondozói ellátást**, ha a gyermek, illetve a fiatal felnőtt átmeneti vagy tartós nevelésbe vétele nagykorúvá válásával szűnt meg, és

- a) létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy
- b) a nappali oktatás munkarendje szerint, vagy felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytat, vagy
- c) szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja.”

■ **A GYERMEK ÖRÖKBEFOGADÁSA**

A gyermek örökbefogadásának előkészítése és lebonyolítása során a **területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak** számos feladatot kell ellátnia, amelyek közül a következőkben működik együtt a gyermekjóléti szolgálattal.

• Nyilvántartást vezet az örökbefogadható gyermekekről. A **gyermekjóléti szolgálat**, amennyiben tudomására jut örökbefogadható gyermek, bejelenti a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak. /Gyvt. 62.§(1)/

• Az örökbefogadási szándékkal jelentkező személyek tájékoztatása a gyermekjóléti szolgálat feladata, alkalmassági vizsgálata, felkészítése, nyilvántartása pedig a TEGYESZ feladata.

A családi és lakáskörülmények feltárására a szakszolgálat felkérheti a **gyermekjóléti szolgálatot**.

„A területi gyermekvédelmi szakszolgálat felkérésének megfelelően vizsgálja és feltárja az örökbe fogadni szándékozók körülményeit.” /Gyvt. 40.§(2)h/

Az örökbefogadás előkészítése során a gyámhivatal kéri a gyermekjóléti szolgálat segítségét.

„Az átmeneti nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítása során a **gyermekjóléti szolgálat** a gyámhivatal megkeresésére:

- a) környezettanulmányt készít a gyermek szüleinél,
 b) véleményt ad arról, hogy az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás a gyermek érdekét szolgálja-e.

A gyermekjóléti szolgálat a gyámhivatal megkeresésére figyelemmel kíséri az örökbe fogadni szándékozó személyhez gondozásra kihelyezett gyermek ellátását, a szülő-gyermek kapcsolat alakulását, a gyermeknek a családba történő beilleszkedését, és a gyámhivatal által kitűzött határidőre megküldi az örökbefogadásra vonatkozó javaslatát."/15/1998(IV.30.)NM rend. 26.§(1), (3).

„A **gyámhivatal** az örökbefogadhatónak nyilvánítás előtt köteles beszerezni, ha az eljárás vagy a gyermekjogi képviselő kezdeményezésére indul:

aa) a **szülő lakó- vagy tartózkodási helye** (utolsó ismert lakó- vagy tartózkodási helye) szerinti **gyermekjóléti szolgálat véleményét** a gyermek szüleinek életkörülményeiről, a családgondozás tapasztalatairól, a szülő gyermek kapcsolat alakulásáról. /Gyer. 37. §. (4)a, aa,/

„A **gyámhivatal** az örökbefogadás engedélyezése előtt az örökbefogadni szándékozó személy lakóhelye szerinti **gyermekjóléti szolgálat**, illetve gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermek esetén a gyermekvédelmi szakszolgálat **javaslata** alapján meggyőződik a gyermeknek – a Csjt 48.§ (2) bekezdésében meghatározott gondozási idő alatti – családba történő beilleszkedéséről.” /Gyer. 45.§(3)/

A gyermekjóléti szolgálat a környezettanulmány elkészítése során a Gyermekünk védelmében elnevezésű nyilvántartási rendszer megfelelő adatlapját használja, illetve a felkérésben megfogalmazott kérdésekre válaszol.

A gyermekjóléti szolgálat az örökbefogadó **szülő igényeit fi-**

gyelembé véve vonja be a jelzőrendszer tagjait a család támogatásába.

A személyes segítő kapcsolat keretében a gyermekjóléti szolgálat családgondozója:

- támogatja a gyermeket az új környezetbe való beilleszkedésben, a szülőket az új feladatok megoldásában és szülői szerepük megerősödésében (minimum 30 nap)
- segíti a szülőket a gyermek gondozásában (minimum 30 nap)
- segíti a családot az ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz való hozzájutásban (minimum 30 nap)

■ ZÁRSZÓ

A jogszabály „elméleti” keretet ad a feladatok teljesüléséhez, a gyakorlati megvalósítás a szakemberek felelőssége.

A szakellátásba került gyerekek családjának gondozása kapcsán a gyermekjóléti szolgálatnak be kell vonni a munkába a szakellátás szakembereit, hiszen együttműködés hiányában kétértelmű a gyermek családba való visszahelyezése.

Célszerű továbbá együttműködni mindazon szakemberekkel, akik a gyermek sorsát érintő kérdésekben döntenek, és nyomon követik útját a gyermekvédelem rendszerében. (A szakellátás területéről: gyám, nevelő, nevelőszülő, utógondozó, családgondozó, nevelőszülő tanácsadó, gyámi – gondozói tanácsadó, hivatásos gyám, gondozó, pszichológus, győgyepedagógus, Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság.)

A sikeres visszahelyezés érdekében nélkülözhetetlen a gyámhivatallal való szoros együttműködés, hiszen feladatkörében határozatot hoz a gyermek jövőjét illetően.

Gyermeki jogok a fiatalok igazságszolgáltatásában

■ A GYERMEK JOGAI BIZOTTSÁGÁNAK 10. SZÁMÚ ÁLTALÁNOS KOMMENTÁRJA

A magyar Büntető törvénykönyv készülő módosítása során felmerült a fiatalokról szóló önálló jogszabály megalkotása, és ezzel összefüggésben bizonyos súlyos, életellenes bűncselekmények esetén a büntethetőségi korhatár 12 évre való leszállítása. Míg az előbbi mindenki üdvözlő, az utóbbi erőteljes szakmai tiltakozást váltott ki, és a média figyelve is erre a kérdésre irányult leginkább a tervezett változtatások közül. Az alábbi összeállítást azért tartjuk fontosnak közzétenni, mert világosan jelzi azt, hogy a nemzetközi szervezetek és a szakemberek ajánlásai milyen szempontok szerint és mely irányba mutatnak. Biztosak vagyunk abban, hogy Magyarország is e trendeknek megfelelően fogja meghatározni a gyermek- és fiatalokkal kapcsolatos intézkedéseket, jogi szabályozást, amire nemcsak a nemzetközi egyezmények, ajánlások, hanem az adatok, kutatások, a szakmai meggyőződés és a gyakorlati tapasztalatok is alapot adnak. Célszerű lenne a véleményeket, hiedelmeket, előítéleteket, sztereotip, felületes megállapításokat mindezek alapján felülvizsgálni, és aztán dönteni.

■ A KOMMENTÁR CÉLJÁRÓL

A Gyermek Jogainak Bizottsága Általános Kommentárok formájában teszi közzé az emberi jogi rendelkezésekhez kapcsolódó értelmezéseit. A Bizottság Általános Kommentárjai tematikus elrendezésekben jelennek meg. A Bizottság 2007. január 15. és február 2. között megtárgyalta és elfogadta a 10. számú Általános

Általános Kommentárt *Gyermeki jogok a fiatalok igazságszolgáltatásában* címmel.

A Bizottsághoz benyújtott jelentések nagy része különös figyelmet fordít a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek jogaira. Ezzel kapcsolatban – az időszaki jelentések elkészítéséhez összeállított útmutatóval összhangban a részes államok a